

Sark

XIV. évfolyam.

11. szám.

1912. november hó.

MAGYAR SIKETNÉMA-OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:

Kegler Ferenc egyesületi titkár.

Kiadó és laptulajdonos:

a **Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII. Aréna-út 64. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat **Borbély Sándor** elnökhöz küldendő Vác, Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:

tagoknak 7 korona, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József** egyesületi pénztárnok nevére küldendők Sopron, Siketnémák intézete.

Tartalom: De l'Épée Károly Mihály, Klis Lajos. — A mássalhangzók kifejlesztése a snk. I. oszt.-ban. Irta Stern Ottó. Fordította Váradí Zsigmond. (Folytatás.) — A gyógypedagógiai intézetek 1913. évi állami költségvetése. — A rendes óraszámom túl. Adamcsik István. — Hivatalos rész. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

DE L'ÉPÉE KÁROLY MIHÁLY

De l'Épée Károly Mihály.

Ennek a hónapnak 25-ik napját bizonyára a kegyeletes megemlékezés ünnepévé szentelik a földkerekség siketnémái és siketnéma-intézetei. Akkor lesz ugyanis 200 éve annak, hogy megszületett a siketnémák igazi megváltója, de l'Épée. Előtte is éltek ugyan nemesszívú emberbarátok, akik több-kevesebb eredménnyel foglalkoztak egyes siketnémák tanításával, de az első siketnéma-intézet felállításának örök érdeme az ő nevéhez fűződik. Előtte mások is serénykedtek már abban a munkában, hogy a siketnémák oktathatóságát illető előítéleteket megszüntessék, de ő életének utolsó 26 esztendejében testi és lelki erejének minden parányát, cselekvő szeretetének gazdag tárházát, földi kincseinek minden darabját kizárólag arra áldozta, hogy a védelmébe fogadott siketnémák szomorú sorsát elviselhetővé tegye, hogy a siketnémák elhagyatott ügyének a földkerekségen mindenütt támogató barátokat szerezzen, hogy számukra minél több lelkes apostolt neveljen. 53 éves volt már de l'Épée, amikor az isteni gondviselés megmutatta neki azt az utat, amelyen haladva földi rendeltetését legszebben és legeredményesebben tölthette be. Akkor ismerkedett ugyanis meg két siketnéma gyermekkel, s ez a véletlen ismeretség elhatározóvá lett az ő változatos életének további folyamatára. Azonnal felismerte azt a kedves munkakört, amely előbbi küzdelmes törekvései után szelid lényének, nemes becsvágyának legjobban megfelelt. A siketnémák mentorává, tanítómesterévé lett anélkül, hogy egyszerű, szerény lelke csak sejtette volna is, milyen hírnevet, dicsőséget fog egykoron biztosítani számára ez a lépése.

Isten különös kiválasztottjainak jut csak osztályrészül, hogy önfeláldozó önzetlen munkájukért embertársaik őszinte elismerését már életükben élvezhessék. És de l'Épée ilyen kiválasztott volt. — A siketnémák oktatása körül szerzett nagy érdemei nemcsak méltó feltűnést keltettek világszerte, de egyben megérte azt is, hogy nemzete legkiválóbb nagyságának minősítették őt. Szálló igévé lett az ő korában a következő mondás: „Ki ma Franciaország legnagyobb élő embere? — Felelet: A természet annak minősíti Buffon-t, a tudomány d'Alembert-t, az igazság és érzelem Rousseau-t, az élc és izlés Voltaire-t, de a lángész és az emberszeretet e nevet hangoztatja: de l'Épée! Őt tekintem a legnagyobbbnak“.

De az ő dicső emlékét kegyelettel őrzi a hálás utókor is. Alkotása, a siketnémák párisi intézete és számos irodalmi műve örökéletet biztosítottak az ő nevének. Születésének 200-dik évfordulója alkalmából f. évi július 29-től augusztus 4-ig Párisban tartották meg a siketnémák III. nemzetközi kongresszusukat. Mintegy 2300-an gyűltek össze a földteke minden részéről, hogy hódolattal áldozzanak d'Épée halhatatlan nevének.

Mi is le óhajtjuk róni emléke iránt kegyeletünk adóját, amidőn az alábbiakban röviden összefoglaljuk életrajzát és méltatjuk siketnéma-oktatói működését.

Született Versaillesban 1712. nov. 25-én. Atyja kir. mérnök volt, aki akkora vagyont hagyott reá, amely évi 12 ezer livrest jövedelmezett neki. Theologiai tanulmányainak végeztével 17 éves korában pappá szentelték őt, de a lekösz és hitoktatói pályán hitelvei és ellenségei miatt többszöri próbálkozás után sem érvényesülhetett. Időközben jogi tanulmányokat végzett és ügyvédi gyakorlattal kísérletezett. Ezt a pályát azonban nemsokára elhagyta, mivel az sehogy sem felelt meg az ő csendes alaptermészetének, nemes becsvágának és igénytelen egyéniségének.

Végre Párisba költözött, ahol vagyonának kamataiból élve, minden idejét kedvenc tanulmányainak, a teológiának és filozófiának szentelte. 1765-ben véletlenül két siketnéma leánytestvért fedezett fel, akiket haláláig (1759.) Vanin páter tanított volt képek segítségével. Nemes szívének sugallatát követve, önként vállalkozott de l'Épée ezek tanításának folytatására. Elődeinek módszeres eljárását akkor még nem ismervén, saját leleményességére utalva, önalkotta módszerrel, a jelbeszéd és az írás segítségével kezdte meg, folytatta a siketnémák tanítását. Ettől az időtől kezdve haláláig (1789. dec. 23.) kizárólag a siketnémáknak élt.

1770-ben vagyonának feláldozásával napjainkban is virágzó intézetet létesített védenecinek javára. Ez volt a siketnémák első nyilvános tanintézete, amelyet eleinte kizárólag a maga költségén tartott fenn. Intézetét csak a későbbi években, s akkor is csak igen szerényen segítette a francia kormány. Intézetének későbbi támogatói közül különösen Panthièvre herceg és XVI. Lajos király említhetők meg. Utóbbi magánpénztárából 3100 frank segélyben részesítette de l'Épée-t, hogy megfelelő számú siketnéma növendéket vehessen fel intézetébe. Anyagi szempontból azonban — noha illetékes körökben a figyelem és érdeklődés a legteljesebb mértékben feléje fordult is — igen súlyos megpróbáltatásoknak volt kitéve. Megtörtént pl. egy alkalommal, hogy hideg téli napokon saját szobájában nem fűtetett, csakhogy az így megtakarított költséget is szeretett sikenémái javára fordíthassa. Amidőn ezért az önmaga iránti könnyelműségéért gyöngéd szemrehányást kapott védenecitől, csak hosszas rábeszélésre volt hajlandó a maga számára is fűtetni, de meghatóan panaszkolta is azután: „Szegény gyermekeim, 100 tallért vonok el ezzel tőletek“. Intézetétől és siketnéma tanítványaitól azonban semmi szín alatt sem volt hajlandó megválni, pedig erre vonatkozólag fényes ajánlatokat kapott fejedelmi látogatóitól, II. József osztrák császártól és Katalin orosz. cárnőtől. A tanítás és nevelés terhes munkáján, az anyagi gondok és előítéletek leküzdésén kívül igen sokat fáradozott azon, hogy a siketnémák számára másutt is létesítsenek intézeteket. Négy idegen nyelvet tanult meg jóformán csak azért, hogy közvetlenül és annál nagyobb sikerrel agitálhasson más nemzeteknél is az elhagyott siketnémák jogos ügye érdekében. Gyakran hangoztatta: „Szeretném a különböző nemzetek szemeit felnyitni annak belátására, mily nagy előnyöket biztosítanak magunknak, ha intézeteket létesítenének siketnémáik számára“.

A bécsi cs. és kir., valamint több más intézet létesítése is,

legalább közvetve — tényleg az ő illetén hathatós buzgólkodásának volt az eredménye. És azoknak az intézeteknek első oktatóit is ő képezte ki. Cselekedettel, szóval és írással egyaránt suggestív, utánzandó példát adott, miként kell a siketnémák érdekeinek védelméért eredményesen síkra szállni. Ezekben a fáradozásokban találhatók fel de l'Épée elévülhetetlen érdemei, mert a tanításnál követett eljárása a mai gyakorlatias szempontokból ítélve, inkább tévesnek, mint utánzásra méltónak minősíthető.

Különleges tanítási rendszerének ugyanis a természetes jelbeszéd volt a kiindulási alapja, amelyet a siketnéma anyanyelvének tekintett, de amelyet tanítási eszközüül a mi élőbeszédünk szabályszerűsége szerint ki is művelt. Ennek az utóbbi jelbeszédnek egyes kifejezései, az úgynevezett mesterséges, — vagy amint ő mondotta: methodikus és ideografikus jelek nem szavaknak, hanem fogalmaknak feleltek meg. Így válik érthetővé, hogy képzetesebb tanítványai egy és ugyanazt a jelbeszédet írásosan 5 különböző nyelvre is képesek voltak lefordítani. De l'Épée főképen arra igyekezett képesíteni tanítványait, hogy gondolataikat jelyelven és írásbelileg is ki tudják fejezni. Emellett az új-abc-t arra használta, hogy az szükség szerint az írást helyettesítse, s hogy a tulajdonnevek is kifejezhetők legyenek általa.

Hogy ezt a célt és módszeres eljárást maga de l'Épée sem tartotta csalhatatlannak és mindenben követendőnek, az kiténik saját szavaiból: „*A siketnémák oktatása a methodikus jelek által*“ című 1776-ban megjelent könyve IX. fejezetének első részében így nyilatkozik: „Ha egy napon elérném azt, hogy a siketnémák oktatása céljából új intézetet létesítenének, nem tanácsolnám, hogy ott azon az úton haladjanak, amelyet én eddig követtem, de amelyet nekem elhagynom lehetetlenség“. De l'Épée-nek ugyanis rendszerint 30-nál több különböző képzettségi fokon lévő tanítványa volt, akiket egymaga tanítván, egy-egy csoportot hetenként felváltó rendszerrel csak két alkalommal foglalkoztathatott személyesen, s így más módszerrel — mint amelyet követett — nem mutathatott volna fel megfelelő tanítási eredményt. Ugyancsak jelzett művében így szól: „A világ sohse fogja megtanulni, hogy ujjait és szemeit csupán szórákozásból oly fáradságos munkával erőltesse meg, amelynek segítségével a siketnémákkal társalogni lehet. Az egyetlen eszköz, amelynek segítségével a siketnémákat visszaadhatjuk az emberi társadalomnak, megtanítani őket, *hogy szemeikkel halljanak, s hogy magukat szóbelileg kifejezzék*“.

Későbbi iratokból megállapítható, hogy de l'Épée működésének második periódusában, életének utolsó évtizedében tényleg kísérletezett is a hangbeszéd tanításával. Ezt Kempelen is megerősíti, aki 1783-ban meglátogatta a párisi intézetet és tanuja volt annak, hogy egy előzetesen kijelölt és de l'Épée által lassan és hangtalanul artikulált mondatot egyik 12 éves fiútanítványa a száj mozgásaiból megértett és krétával a táblára írt. Az artikuláció elméletével de l'Épée behatóan foglalkozik „*A siketnémák beszédtanításának művészeté*“ című később megjelent könyvében, melyben részletesen és

nagy körültekintéssel fejtegeti a hangképzés módozatait és eszközeit. Arról azonban nem számol be, hogy a hangbeszéd tanítását miként illesztette tanítási rendszerébe; mikor kezdte azt el, s hogy mennyire terjesztette ki arra figyelmét. Valószínű, hogy ebben a tekintetben csak igen szerény eredményeket ért el. Akármint lett légyen is, annyi minden esetre bizonyos, hogy nálánál buzgóbb pártfogója, önzetlenebb barátja nem volt a siketnémáknak. A siketnémák ügyével kapcsolatos minden iratából a boldog meglegedettség, a lelkesültség melegsége, a meggyőződés őszinte hangja és a mélységes emberzeretet sugárzik ki.

Ennek a kiváló emberbarátnak áldásos munkásságát 78 éves korában halála szakította meg. Porai Párisban, a Szent-Rókus templom egyik külön kápolnájában pihennek. A sírja fölé állított emlékművet szobra díszíti. Ezenkívül még 4 szobra van: az egyik szülővárosában, a székesegyház előtt, a másik ugyanott a Szent-Lajos templomban, a harmadik Párisban a hotel de Ville külső részén, a negyedik pedig intézetének udvarán. Arcképét a versailles-i nemzeti múzeumban helyezték el.

Noha a de l'Épée-féle sokáig felszinen maradt tanítási eljárás a siketnéma-intézeti tanárok 1878. évi párisi- és az 1880-i milánói nemzetközi kongresszusán az artikulátori módszer előnyére kimondott határozattal jóformán végleg elvesztette is a jelentőségét, s noha hazánkban már 1872. óta a tiszta német módszer alapján történik is a siketnémák tanítása, mindamellet mi is mindenkor kegyelettel hódolunk meg de l'Épée szellemének utólérhetetlen nagysága előtt.

Klis Lajos.

A mássalhangzók kifejlesztése a snk. I. oszt.-ban.

Irta *Stern Ottó*. Fordította *Váradai Zsigmond*.

(Folytatás.)

15. Huschens nagyon fontosnak tartja (35. old.)⁶⁵, hogy „a nyelv lehetőleg erősen a felső fogakhoz szoríttassék, hogy a légáram ne távolodhassék el a nyelv és a felső metszőfogak között“. „A nyelvet a gyengébbek, különösen kezdetben, többnyire lazán illesztik a felső fogakhoz; ezt a hibát megelőzzük, ha a nyelvet elülről egyik ujjunkkal hátraszorítjuk*) és a tanulót rábirjuk, hogy erősebb zárlatképzés**) által a levegőnek ilyenén eltávolodását megheiusítsa“.

*) Graser¹⁶ több helyen felemlíti, hogy „a tanuló mutatóujjával kutassa a tanár fogsorának belső felületén, vajjon nem veszi-e észre az előre törekvő nyelvhegy nyomását“.

**) Dr. Féré „a nyelvmozgások energiáját *glossodynamometerével* méri. Ez egy üres hengerben elhelyezett hajszálrugóból áll, melyre egy csap nyomást gyakorol, melynek külső végén egy kis lap van. Miután a műszert meg-erősítik, a kis páciens nyelvvel tőle telhetőleg nyomást gyakorol a lapocskára,

16. Ha a levegőáram megosztása nem sikerülne, akkor kötőtű és irón helyett nagy haszonnal alkalmazhatunk egy kis csatornát, melyet egy felében elvágott és belétől megszabadított bodzaágból (nád, szalmaszál, ludtoll) könnyen előállíthatunk. Bádogból is elkészíthető. Ily készüléket a nyelv hegyéhez legközelebb fekvő nyelv-részre haránt helyezünk olyképen, hogy az üres csatornarész a kiáramló levegőoszlop felé legyen fordítva. A levegőoszlop beleütődik a csatornába és kétoldalt ezen kiáramlik, amit a tanuló a száj jobb és baloldalán világosan megérez.

17. Ha a „l“ túlságosan vokális hangzású, akkor a hiba abban rejlik, hogy a nyelv golyóként összehúzódott, tehát igen keskeny marad, és ezáltal a kitóduló levegőnek nem képes kellőleg útját állni. Ily „l“-nél rendszerint hiányzik az „l“-nél érezhető jellegzetes arc-lebeny-rezgés, s a száj két oldalsó nyílása kelleténél nagyobb és a kitóduló légoszlopoknak túlságosan kényelmes kivonulást enged. Ez esetben a nyelv kiszélesítésére kell törekednünk. Ha az eddig alkalmazott eszközök nem vezetnének célhoz, akkor ösztönözzük a tanulót, hogy a felső alveolákhoz szorított nyelv alsó részét annyira előretolja az alsó- és felső metszőfogak közé, hogy az alsó állkapocs fokozatos, lassú közeledése által a nyelv széttlapuljon. Az így legörbített nyelvet nyugodtan a szájszögletekig húzhatjuk be. Sägertnek az az aggodalma, hogy „a nyelvnek túlságos kitolása könnyen torzképet és arcfintorítást okoz“, később nem csak megelőzhető, hanem nehézség nélkül ki is küszöbölhető, ha következetesen ügyet vetünk arra, hogy a tanuló minél kisebb állkapocs-nyílással beszéljen. Vagy szorítsuk össze kezünkkel az arcot. Ha azonban ezeket a mesterséges beavatkozásokat mellőzni óhajtjuk, akkor alkottassunk lehetőleg kicsiny, szűk, például az „o“, vagy „u“-nak megfelelő szájállást és így képeztessük az „l“-t.

18. Az „l“-nek más, már ismert hangokkal való gyakorlására némely metodikusok (Sägert és mások) a „l“-t első sorban nyitóhangként alkalmazzák; mások (Huschens) először kihangzóként (záróhang) ejtik. (Kiváló szakférfiak nézete szerint utóbbi esetben a siketnémának azt a rossz szokását, hogy a „l“ hangot túlságos hosszúra nyújtja, csak elősegítjük.)

miáltal az acélrugó összenyomódik. A készüléken egy skála látható, mely grammban kifejezi a nyelv által a lapocskára gyakorolt nyomás mértékét. Prof. August Boyer Párisban az intézetbe felvett kis siketnémákon vizsgálatokat végzett a glossodynamometerrel és feljegyezte minden egyes növendék nyelvének és ajkainak grammokban kifejezett energiáját, valamint ezeknek egy perc alatt végzett mozgásszámát is meghatározta. Erre a növendékek az artikulációval párhuzamosan speciális nyelv- és ajakgimnasztikát végeztek. Több hónap elmulta után megújította a vizsgálatot a Féré-féle dynamometerrel és számszerűleg kimutathatta a nyelv- és ajak-energia és mozgásgyorsaság megnövekedését; ezenfelül a hangok és szótagok összekapcsolását létrehozó artikuláció mozgások feltűnő könnyebbséggel végeztettek“. (1895. 173—176. old.)⁶³

Erhardt (1891., 117. old.)⁶¹ a kihangzó „l“-t, melyet a siketnémák „előszeretettel nazalizálva“ ejtenek, „hangtalanúl“ akarja ejtetni. Ezáltal azonban nem küszöböltük még ki a nazalizálás veszélyét, hanem nézetünk szerint ellenkezőleg megnehezítettük a nazális hangtalan „l“-nek felismerését. Baldriannak erre vonatkozó álláspontját már behatóbban kifejtettük. A tőle ajánlott szótagokon kívül első beszédgyakorlatokul alkalmasak még: „l“ és t összekapcsolva = „lt“. Ez a gyakorlat nevezetesen azért igen fontos, mivel a nyelv a „l“-ből a „t“-be való átmenetnél arra törekszik, hogy még a „l“ ejtésének tartama közben megalkossa a „t“ képzéséhez szükséges szélesebb nyelvállást. A „lt“ hangcsoport ezért különösen azokkal a tanulókkal gyakorlandó, kik a „l“-t elégtelen nyelvzsélességgel képezik. Továbbá megelőzzük vele a siketnémának már fennebb említett azt a rossz hajlandóságát, hogy a „l“-t előszeretettel hosszúra nyújtják, ha a „lt“ elé a már eddig tanult vokálisokat illesztjük, pl. állt, élt, olt, ült, stb. Ha esetleg ezt a szótagsorozatot nem akarnánk még gyakorolni, mivel a szilárd hangkapocs még nem tökéletes, akkor gyakorolhatjuk ebben az alakban is: „falt, félt, hált, kelt, Pált, tált, lelt“ stb. A „lf“ és „lb“ kapcsolatok is igen alkalmasak a „l“ begyakorlására. További gyakorlatok felsorolásától eltekintünk e helyütt, mivel a tanár maga is összeállíthatja a neki megfelelő sorozatot.

19. Végül még egy gyakran hangoztatott nehézségre kell rámutatnunk, és pedig arra, mellyel a „le“ szótag begyakorlása jár. Erhardt szerint a „le“ szótag (ülj le, pille) hibátlan kiejtésének elérése „a tanár minden erejét mozgósítja“. Ha ezt általában elfogadjuk is, meg kell állapítanunk, hogy a felmerülő nehézségek egyáltalában nem rónak a tanárra „herkulesi munkát“. Nézetem szerint nem kellene a „le“ szótagot addig begyakorolni, míg a tanuló nem uralja a kedvesebb és könnyebb munkát okozó szótagokat: pe, be, te, de, ke, fe, stb.

IV.

E helyütt még arra kell a figyelmet felhívunk, hogy a „l“-nek artikulációs helyzete a „klá“ szótagban hátrább van a „bli“ szótag „l“-jének helyzeténél. Amott egy hátrább fekvő palatális, itt egy inkább elül fekvő alveoláris, vagy dentális „l“-t ejtünk anélkül, hogy ezt öntudatosan tennők. A „l“ mechanikus beszédgyakorlatainál a tanárnak nem szabad e jelenséget közömbösen venni, annál kevésbbé figyelmen kívül hagyni.

(Folyt. köv.)

A gyógypedagógiai intézetek 1913. évi állami költségvetése.

Ideges gyermekek iskolája, siketnémák, vakok és gyengeelméjűek áll. és államilag segélyezett intézetei és iskolái, a hibás beszédűek kezelésére képesítő állami tanfolyam, pszichológiai labororium. (Arad, Borosjenő, Budapest, Debrecen, Eger, Jolsva, Kaposvár, Kecskemét, Kolozsvár, Körmöcbánya, Pozsony, Sopron, Szeged, Szombathely, Temesvár, Ungvár, Vác.) Gyermektanulmányi társaság.

Rovat	Alrovat	KIADÁS.	1913. évi előirányzat	1912. évre megállapított költségvetés	Tétel
		Rendes kiadások.	k o r o n a		
1		Személyi járandóságok :			
	1	Fizetések, pótlékok, lakpénzek és ruhailletm.	750,351	645,623	1
	2	Évi díjak	112,988	94,171	2
	3	Szegődvényesek bérei	32,500	25,000	3
	4	Jutalmakra és segélyekre	1,600	1,400	4
		Összesen (1—4 alrovat) :	897,439	766,194	
	5	Családi pótlékok	48.700		5
		(Együtt 1. rovat)	946,139	766,194	
2		Dologi kiadások :			
	1	Házbér és vízfogyasztás	5,210	4 710	1
	2	Fűtés, világítás	66,800	56,900	2
	3	Hivatali, irodai és házi szükségletek :			
		irodai szükségletekre	4,900		
		öltözet, fehér- és ágynemű	38,400		
		bútorzat és különféle házi eszközök	11,700		
		mosatási költségek	5,300		
		tisztogatás és épületek fentartása	25,200		
		fürdési és betegápolási költségek	2,850		
		gazdasági lótartrási költségek	2,000		
			90,350	70,150	3
	4	Elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire és pedig :			
		elméleti és gyakorl. oktatás szükségl.	23,700		
		kézimunkákhoz szükséges szerek,			
		szerszámok és anyagok	3,500		
		tankönyvekre	5.200		
			32,400	30,200	4
	5	Élelmezés :			
		köztartási költségek	153,580		
		bejáró növendékek ellátására	10,020		
			163,600	134,700	5
	6	Szegény tanulók segélyezésére és a vizsgálatok alkalmával kioszt. szorgalomdíjakra	10,400	10,400	6
	7	Utazási és átköltözködési költségek :			
		gyógypedagógiai tanulmányutra, útikölts.	4,000	4,000	7
	8	Gyógyped. intézetek egyéb közös szükségl. : gyógyp. int. szakfelügyeletének költs.	4,000		
		Átvitel :	4,000		
			372.760	311.060	

Rovat	Alrovat		1913. évi	1912. évre	Tétel
			előirányzat	megállapított költségvetés	
			k o r o n a		
		Áthozat :	4,000		
		szaklapok, szaktanfolyamok segélyezésére és szünidei tanfolyamokra	4,000		
		gyógypedagógiai int. segélyezésére	77,000		
		a hibás beszédűek tanfolyamaira	4,500		
		a vakok számára ipari foglalkoztató telepek fentartására és a vak iparostanoncok taneszközeire	45,000		
		a tanköteles koron túllevő siketnémák ipari foglalkoztatására	6,200		
		a gyermektanulmányi társaság segélyezésére	4,000		
		állami gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium és pszichológiai tanfolyam költségeire	5,000		
		vegyes kiadások	7,500		
			157,200	119,000	8
		Összesen :	529,960	430,060	
		Rendes kiadások összege :	1.476,099	1.196,254	
		Rendkívüli kiadások.			
		Átmeneti kiadások :			
1		A létesítendő siketnéma -intézetek építési költségeihez nyújtandó állami segély (a debreceni egyesületnek 10,000 K, a soproninak 6,000 K, az egrinek 8,000 K, a siketnémák temesvári intézetének 7,000 K)	31,000	29,000	1
2		A gyógypedagógiai intézetek bűtorbeli felszerelésének pótlására és tanszerbeli alapszerelésére	15,000	10,000	2
3		Gyógyp. intézeteknél szükséges nagyobb helyreállításokra átalakításokra és beszerzésekre	30,000		3
		Átmenetiek összege :	76,000	39,000	
		Beruházások :			
1		A budapesti gyógypedagógiai intézet céljaira szolgáló házas telek 70,000 K vételárának és járulékainak törlesztésére 3. részlet	10,500	10,500	1
2		A siketnémák budapesti intézete épületének költségeire az 1911. évi költségvetésben előirányzott 80,000 Kból az építkezés megkezdésére fenntartott 25,000 K-n felül még összesen szükséges 311,000 Knak II. részlete	161,000	150,000	2
3		A siketnémák számára Körmöcbányán létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 286,000 Knak II. részlete	146,000	140,000	3
4		Az ifjú vakok számára Szegeden létesítendő intézet építési és berendezési költségeire szükséges 270,000 Knak II. részlete	140,000	130,000	4
		Beruházások összege :	457,500	430,500	
		Rendkívüli kiadások összege :	533,500	469,500	
		Kiadások főösszege :	2.009,599	1.665,754	

Rovat	Alrovat	1913. évi előirányzat	1912. évre megállapított költségvetés	Tétel	
					k o r o n a
BEVÉTEL.					
Rendes bevételek.					
1		A siketnémák váczi orsz. intézeti alapjának tiszta bevétele	34,346	34,372	1
2		A vakok intézeti alapjának tiszta jövedelme	42,671	42,575	
3		Magánöndékek után befolyó tartási és nevelési díjak :			2
		a siketnémák váczi orsz. intézeténél 50 K.			
		a vakok budapesti " " 2.000 "			
		a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél 14.450 "			
		a bpesti gyógypedagógiai intézetnél 12.000 "			
		az ideges gyermekek budapesti iskolájánál 19.000 "	47,500	38,500	3
4		Alapítványi jövedelmek :			
		a siketnémák váczi intézeténél *) 9.360 K.			
		a vakok budapesti " **) 3.800 "			
		a borosjenői gyógypedagógiai intézetnél ***) 400 "			
		a bpesti gyógyped. intézetnél ****) 600 "	14,160	14,160	4
5		Beírási és tandíjak	1,200	1,800	5
6		Ruhadíjak	2,200	1,600	6
7		Intézeti öndékek készítményeiből befolyó jövedelem	400	600	7
8		Gyógypedagógiai tanító jelöltek vizsgálati díjai	400	400	8
9		Adományok és hagyományok	1,400	2,000	9
10		Vegyes bevételek	1,000	1,500	10
Rendes bevételek összege :			145,277	137,507	

*) Budapest székesfővárostól 12 bennlakó öndék után 4.800 K.
a szobi Luczenbacher Pál-féle alapítv. 1 bennlakó öndék után 800 "
Pest szab. kir. város alapítványából 2 bennlakó öndék után 504 "
a Marczibányi István-féle alapítványból 1 váczi tanár jutalmazására 336 "
a gróf Csáky Károly-féle váczi káptalani alapítványból 1 öndék után 600 "
a kezelés alatt álló alapítványokból és pedig :
a) a Röck Szülárd alapból 2 bennlakó öndék után 800 "
b) a Mária-alapítványból 1 bennlakó öndék után 400 "
c) a báró Rédl Imre-alapítványból 1 bennlakó öndék után 400 "
d) a Kiss Gábor-alapítványból 3 bejáró öndék után 720 "
9.360 K.

**) A kezelés alatt álló alapítványokból és pedig :
a) az idősb K. báró Wodianer Albert-alapítv 2 bejáró növ. után 1.200 K.
b) a szobi Luczenbacher Pál-féle alapítv. 1 bennlakó növ. után 800 "
a Kiss Gábor-alapítványból 1 bennlakó öndék után 600 "
a Vrányi Sándor alapítványból 1 bennlakó öndék után 600 "
az Okolicsányi Amália-alapítványból 1 bennlakó növ. után 600 "
3.800 K.

***) A „Náray-Szabó Sándor-féle alapítvány“-ból 1 bennlakó öndék ellátására 400 K.

****) A „Győri árva-alap“-ból 1 bennlakó öndék után 600 K.

Létszám	Személyi járandóságok részletezése.	Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha- illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérei	Jutalmak és segélyek	Összesen
		korona							
1	Gyógypedagógiai tanítóképző-intézeti igazgató (VII. f. o.) 4.800 K fizetés, term. lakás ...	4800							4800
43	Gyógypedagógiai intézeti igazgató, igazgató-tanító, tanító: (VIII. f. o.)								
	1, 4,400 K fiz.	157200		34060					191260
	4, 4,000 " "								
	38, 3,600 " "								
	6, 1,300 K lakpénzzel								
	7, 1,170 " "								
	7, 1,040 " "								
	5, 910 " "								
	8, 780 " "								
	10, term. lakással								
44	Tanító és tanítónő: (IX. f. o.)								
	44, 2,600 K fiz.	114400		37000					151400
	24, 1,000 K lakpénzzel								
	1, 800 " "								
	13, 700 " "								
	3, 600 " "								
	1, 500 " "								
	2, 400 " "								
87	Tanító és tanítónő: (X. f. o.)								
	87, 2,000 " "	175600		66060					241660
	4, 2,400 K fiz.								
	32, 900 K lakpénzzel								
	18, 810 " "								
	13, 720 " "								
	12, 630 " "								
	7, 540 " "								
	2, 450 " "								
	3, 360 " "								
16	Tanító és tanítónő: (XI. f. o.)								
	16, 1,400 K fiz.	22400		9360					31760
	3, 800 K lakpénzzel								
	3, 720 " "								
	2, 640 " "								
	2, 560 " "								
	2, 480 " "								
	2, 400 " "								
	2, 320 " "								
1	Középiszkolai tanár az ideges tanulók iskolájánál (IX. f. o.)	2600		1000					3600
	Rajztanár a snémák bpesti intézeténél (IX. f. o.)	2600		1000					3600
	A gyógypedagógiai tanítóképző tanfolyam előadóinak tiszteletdíjaira					4320			4320
20	Gyógypedagógiai intézeti szolgáltatásra rendelt állami tanító illetményeire: 5, 1,600 K, 9, 1,200 K, 6, 1,000 K fizetéssel, 5, 300 K működési pótlékkal, 7, 600 K, 9, 400 K, 4, 360 K lakpénzzel	24800	1500	9420					35720
	Gyógyped. intézetekhez szolgáltatásra rendelt áll. tanítók fiz.-többletére és lakp.-pótlékaira	5100		3660					8760
	Egy főorvos 800 koronával és egy házi orvos 600 koronával az idegesek iskolájánál					1400			1400
	12 szaktanító-jelölt illetménye (à 360 K)					4320			4320
213	Átvitel:	509500	1500	161560		10040			682600

Létszám		Fizetés	Pótlék	Lakpénz	Ruha- illetmény	Évi díjak	Szegődv. bérel	Jutalmak és segélyek	Összesen
		k o r o n a							
213									
	Át hozat :	509500	1500	161560		10040			682600
4	Óvónő a gyógyped. áll. intézeteknél (1,100 K.)	4400							4400
	6 felügyelő (felügyelőnő) à 500 K					3000			3000
	Évötödös korpótlékokra		53200						53200
	23 igazgató működési pótlékára à 600 K		13800						13800
	Hitoktatók díjazására					17000			17000
	Siketnéma iparostanoncok iskolájánál óradijakra					5000			5000
	Internátusok és a gyenge tehetségűek externatusa orvosainak díjazására					7200			7200
	Gazdasági felügyelet és helyszini ellenőrzés díjazására					2000			2000
1	Gondnok a siketnémák váczí orsz. intézeténél (X. f. o.)	2000							2000
1	Gondnok a vakok bpesti orsz. int.-nél (X. f. o.)	2000							2000
1	Gondnok a siketnémák bpesti orsz. intézeténél (X. f. o.)	2000							2000
1	Felügyelőnő	1200							1200
1	Gazdasszony a bpesti gyógyp. nevelő-intézetnél	1200							1200
4	Iparosmester: 1, 2,000 K, 2, 1,800 K és 1, 1,400 K fizetéssel, 3, 800 K, 1, 720 K lakpénzzel (XI. f. o.)	7000		3120					10120
	Szegődvényesek díjazására						32500		32500
	13 szürke néne egyenként évi 240 K illetménnyel					3120			3120
	A szürke nénék számára misét szolgáltató lelkésznek					500			500
2	Kapus: 1, 1,000 K, 1, 900 K fizetéssel, 2, 100 K ruhailetménnyel	1900			200				2100
3	Szolga: 1, 800 K és 2, 700 K fizetéssel, 100 K ruhailetménnyel	2200			300				2500
1	Kertész (200 K működési pótlék)	1000	200		100				1300
3	Segédszolga 700 K fizetéssel, 100 K ruhailetménnyel	2100			300				2400
	Az 1904. évi I. t.-cz. ill. az 1906. évi IX. t.-cz. alapján az 1913. évre utalványozandó pótlékok többlete, valamint a gyógypedagógiai intézeti szolgálattételre berendelt áll. tanítóknak az 1907. évi XXVI. t.-c. alapján az 1913. évre utalványozandó fizetési többlet	4950							4950
	Óradijakra, helyettesítésekre és óratöbbletekre					58000			58000
	Iskola fentartói díj					7128			7128
	Jutalmakra és segélyekre							1600	1600
235	Összesen :	541450	68700	164680	900	112988	32500	1600	922818
	Levonva 9 új tanítói állás illetményeinek $\frac{2}{3}$ évi és 1 gondnoki állás illetményének $\frac{1}{2}$ évi összegét			775730					17800
	Marad :		757930			112988	32500	1600	905018
	Levonva 1% ₀ :		7579						7579
	Marad :		750351			112988	32500	1600	897439

I N D O K O L Á S.

Rendes kiadások.

1912. évre megszavaztatott	1,196.254 K,
1913. évre előirányoztatik	1,476.099 „
	tehat több 279.845 K-val.

E többletből 179.945 K esik személyi járandóságokra és 99.900 K dologi kiadásokra.

A személyi járandóságok többlete — az interkalárénál mutatkozó változás figyelmen kívül hagyásával — tulajdonképen 181.016 K-t tesz ki, melyből első sorban 15.654 K esik az 1912. évi költségvetésben szervezett, de ugyanott csak egyharmad részben előirányzott új állások kétharmadrésznyi többletére; a maradék további többletből 6.200 K személyi pótlékokra az 1904. évi I. és az 1906. évi IX. t.-cikk alapján, a besztott állami tanítók fizetéstöbbleteire az 1907. évi XXVI. t.-cikk alapján, 3.315 K ötödéves pótlékokra, 56.930 K folytatólagos státusrendezésre, 16.840 K új állások szervezésére, 800 K négy övönő fizetésének emelésére, 200 K egy kertész fizetésének emelésére, 18.817 K tiszteletdíjakra, évi díjakra és iskolafentartási díjra, 7.500 K szegődvényesek díjazására, 8.760 K besztott állami tanítók fizetésrendezésére, 400 K egy gyógypedagógiai tanítóképzői igazgatói állás átszervezésére, 200 K jutalmakra és segélyekre, 48.700 K pedig családi pótlékokra esik. Ezzel szemben azonban a lakpénzeknél, a tényleges állapot szerint 3.540 K-val kevesebb irányoztatott elő.

A gyógypedagógiai intézeteknél működő tanerők megkezdett státusrendezése az 1913. évi állami költségvetés keretében fejezendő be, s így 16 állásnak a IX. fizetési osztályból a VIII-ba, 19 állásnak a X. fizetési osztályból a IX-be, és végül 48 állásnak a XI. fizetési osztályból a X-be való átszervezését vettem tervbe, mely rendezés 56.930 K többletet tesz ki. Ezzel a gyógypedagógiai intézeteknél működő tanerők státusrendezése befejezést is nyert és a polgári iskolákkal ezen szempontból fennállott kapcsolat is megszűnik.

A fokozatosan fejlődő intézetek újonnan megnyíló osztályai szükségleteire 9 új rendes gyógypedagógiai tanítói állás szervezéséről kellett gondoskodnom a X. fizetési osztályban, — minthogy a XI. fizetési osztályt épügy, mint a polgári iskoláknál, csak az ideiglenes minőségű, nem szakképesített tanítók és az iparosmesterek részére kívánom fenntartani. Ez állások költségtöbblete, tekintve, hogy csak 1913. évi szeptember. hó elsejétől vettem tervbe, mindössze 8.400 K-t tesz ki.

A siketnémák budapesti állami intézeténél — minthogy az 1913. évben már internátussá lesz átalakítva — a pénzkezelési és gazdasági ügyek ellátása végett egy gondnoki állás szervezése válik elkerülhetetlenül szükségessé a X. fizetési osztályban, minthogy e nagyarányú internátusos intézet gondnoki ügykörét egy már hosszab állami szolgálattal bíró és a gondnoki teendőkbén alapos jártasságot tanusító tisztviselőre kívánom ruházni. Ez az állás — tekintve, hogy csak a már folyamatban levő építkezés befejezése után július havában lesz betölthető — mindössze 1.000 K költségtöbbletet igényel.

Ugyancsak a siketnémák budapesti s egyben legnépesebb intézeténél — különös tekintettel arra, hogy a rajzoktatást óraadó rajztanítóval immár célszerűen ellátni nem lehet — egy rajztanári állásnak szervezése indokolt. Hogy pedig a rajztanári állásra hirdetett pályázat meddő ne maradjon, minthogy az egyetemet végzett okleveles rajztanárok a gyorsabb előmenetellel kecsegtető középiskolához pályáznak nagyobb előszeretettel, — ezt az állást a IX. fizetési osztályba tervezem, melynek szervezése 3.600 K-t igényel.

A gyógypedagógiai intézetekhez beosztott 3 állami tanítói állás szervezését indokoltá teszi az, hogy a vidéken már létesített és a törvényhatóságok részéről támasztott kívánalmaknak megfelelőleg még létesíteni szándékolt kiegészítő iskolák tanerőszükségletét biztosíthassam. E 3 új állás szervezése 4.080 K-t igényel.

Az állami óvónők fizetését alapúl véve, a gyógypedagógiai intézeteknél működő 4 óvónő 800 K törzsfizetését — már a nehezebb szolgálatra való tekintettel is — 1.000 K-ra kívánom kiegészíteni. A költség-többslet 800 K.

A vakok budapesti intézeténél alkalmazott kertész fizetésének 200 K-val való kiegészítésétől sem lehet elzárkóznom, minthogy rendes kertési elfoglaltsága mellett még az intézeti villany- és vízvezeték-felszerelési munkálatokat is végzi.

A hitoktatók díjazására szolgáló javadalom 3.000 K többlete, a növendékek és az osztályok számának szaporodása, valamint a vidéken létesített kiegészítő iskolák folytán nagyobb szükségletre való tekintettel volt előirányozandó. És indokolja a többletet az a körülmény is, hogy az évenként nagyobb számban szakképesített hitoktatók a szabályzat értelmében magasabb tiszteletdíjban részesítendőek.

Az internátusok és a gyengekészségű gyermekek externátusos iskoláinál működő orvosok díjazására 800 K többlet irányoztatott elő. A siketnémák budapesti intézeténél ugyanis, mely internátussá alakíttatik át, állandó orvosi felügyeletre van szükség, de különben is a szükségletnek megfelelőleg már 400 K-val többlet kellett kiutalnom, a költség-többlet tehát tulajdonképen csak 400 K.

A siketnéma iparostanulók iskoláinak személyi járandóságaira 1.00 K többletet irányoztam elő, mert a fejlődésben levő vidéki siketnéma intézetek mellett részben már meglévő, részben pedig a fokozatosan felállítandó tanoncosztályok szükségleteit csak így biztosíthatom.

A vakok budapesti intézeténél alkalmazott 13 szürke néne egyenként évi 168 K illetményét — tekintettel egész napi elfoglaltságukra — méltányosnak találtam 240 K-ra kiegészíteni. A költség-többlet 936 K.

Az óradíjakra, helyettesítésekre és óratöbbletekre szolgáló javadalomnál 10.000 K többletet irányoztam elő. E többlet előirányzása elől nem térhettem ki, mert a gyakorlati tárgyakra 22 órán felül való díjazása, valamint a közügyességi oktatásnak a taneredmény fokozása érdekében ágazatonként egy kézben való összpontosítása, nemkülönben az osztályok számának szaporodása a jelzett többletet feltétlenül szükségessé teszi.

A szegődményesek díját, tekintettel az általános béremelkedésre és főként a siketnémák budapesti intézetének internátussá való fejlesztésére

tése, nemkülönben a vakok budapesti intézetével kapcsolatos óvó felállítására, valamint a borosjenői állami gyógypedagógiai intézet és a budapesti állami kiegészítő iskola növendékszámának szaporodása folytán szükséges nagyobb személyzet alkalmazására 7.500 K-val kellett emelnem.

Az iskolafentartói díjak a tényleges állapotnak megfelelően 3.081 K költségtöbbletet igényelnek.

Igen indokoltnak tartom továbbá a gyógypedagógiai tanítóképző-intézet igazgatója részére — aki egyben a budapesti állami gyógypedagógiai intézet igazgatója is — egy a VII. fizetési osztályba sorozott gyógypedagógiai tanítóképző-intézeti igazgatói állásnak szervezését. Minthogy azonban ezzel kapcsolatban egy VIII. fizetési osztályú gyógypedagógiai intézeti igazgatói állást egyidejűleg megszüntettem: a tulajdonképeni költségtöbblet csak 400 K.

Az elemi tanítóképző-intézetek igazgatói ugyanis a VII., sőt a VI. fizetési osztályba vannak sorozva, s így indokolt, hogy a gyógypedagógiai tanítóképző igazgatója is a VII. fizetési osztályban legyen.

Már ezúttal hangsúlyozni kívánom azonban, hogy a gyógypedagógiai intézetek igazgatói nem nyerhetnek ezzel igényt, a VII. fizetési osztályba leendő előléptetésre.

A jutalmak és segélyek rovatának javadalmát, figyelemmel az állások szaporodására, 200 K-val szintén emelnem kellett.

Végül pedig családi pótlékokra az 1912. évi XXXV. t.-c. alapján 48.700 K-t irányoztam elő.

A most részletezett és indokolt személyi többletek együttléve, tulajdonképen 181.016 K-t tennének ki, ebből azonban az intercalare növekedése címén 1.071 K levonván; a személyi járandóságok többlete a fent kitüntetett 179.945 K.

A dologi kiadásokra összesen 99.900 K többlet volt előirányozandó.

A többletből mindenekelőtt köztartási költségekre 28.600 K, elméleti és gyakorlati oktatás szükségleteire 2.200 K, irodai szükségletekre 700 K, öltözet, fehér- és ágyneműekre 12.800 K, bútortartás és különféle házieszközökre 700 K, tisztogatásra, épület- és kertfentartásra 5.600 K, gazdasági lóirtási költségre 400 K, házbér és vízfogyasztásra 500 K, fűtés és világításra 9.900 K, bejáró növendékek ellátására 300 K, vegyes kiadásokra 700 K esik.

Az itt felsorolt többleteket részben a megelőző évek számadási eredményeiben igazolt tényleges szükséglet, részben az anyagok árának folytonos emelkedése, de különösen és főként a siketnémák budapesti intézetének internátussá való fejlesztése, valamint az ideges gyermekek iskolájának és a borosjenői gyógypedagógiai intézetnek a bővítése indokolják.

A dologi kiadásokra szolgáló többi tétel emelésére előirányzott többletből 20.000 K jutna a vidéki és nem állami gyógypedagógiai intézetek segélyezésére, 1.000 K a gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeletének költségeire, 1.000 K szaklapok, szaktanfolyamok segélyezésére és szünidei tanfolyamokra, — a vakok számára fenntartott ipari foglalkoztató telepek segélyezésére és a vak iparostanoncok taneszközeire 15.000 K; az állami gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium és pszichológiai

tanfolyam költségeire 500 K, az államilag segélyezett gyógypedagógiai intézetek növendékeinek tartásdíjára 104.600 K.

A gyógypedagógiai intézetek segélyezésére rendelt javadalomnak 20.000 K-val való felemelését az összes nem állami intézetek fejlődése folytán mutatkozó nagyobb szükséglet indokolja, de különösen és főként az a körülmény, hogy a gyógypedagógiai intézmények javára indított gyűjtés évről-évre kisebb és kisebb eredménnyel jár, aminek oka abban rejlik, hogy a folyton létesülő újabb és újabb egyéb humánus és kulturális intézmények a társadalom áldozatkészségét nagyon is igénybe veszik. De e javadalomnak a jelzett összeggel való felemelését a már létesített s a felmerült kívánalmaknak megfelelőleg fontos pedagógiai okokból létesíteni szándékolt kiegészítő iskolák szükségletei is indokolják, mivel e címen külön rovaton nem történik gondoskodás.

A gyógypedagógiai intézetek szakfelügyeletének költségeire 1.000 K többletet kellett felvennem, mivel az intézetek szaporodása folytán a szakfelügyelettel járó költségek is nagyobbodnak.

A szaklapok, szaktanfolyamok segélyezésére és a szünidei tanfolyamokra szánt javadalmat is emelnem kellett 1.000 K-val, mert a múlt évi számadások eredménye szerint e többletre feltétlenül szükség van.

A vakok számára fentartott ipari foglalkoztató telepek segélyezésére és a vak iparostanoncok taneszközeire a felvett 15.000 K többletet azért kellett előirányoznom, mert a vakoknak országszerte nagyobb mértékben felkarolt oktatására és foglalkoztatására szánt intézetek részére megállapított javadalom a célnak megfelelő támogatásra nem volt elegendő. E többletet különben a vakok kolozsvári intézeténél a foglalkoztató osztályok létesítése is indokolja.

Ezen foglalkoztatók fokozatos felállítása által mód nyújtatik a vakoknak arra, hogy önálló kereseti forráshoz is jussanak.

Az állami gyógypedagógiai pszichológiai laboratórium és pszichológiai tanfolyam költségeire 500 K többletet kellett előirányoznom, hogy a laboratórium nagyarányú és a külföldi tudományos körök által is elismert működése, mely újabb és újabb tudományos eszközök beszerzését teszi szükségesé, — zavartalanul biztosítva legyen.

Rendkívüli kiadások.

(Átmeneti kiadások.)

1912. évre megszavaztatott	39.000 K,
1913. évre előirányoztatik	76.000 „

tehát több . . 37.000 K-val.

E többletből 5.000 K a gyógypedagógiai intézetek bűtorbeli felszerelésének pótlására és a tanszerbeli alap felszerelésére esik.

Több gyógypedagógiai intézetnél annyira hiányosnak bizonyult, hogy sürgősen gondoskodni kell a megfelelő beszerzésekről.

A tanszerbeli alap felszerelésére előirányzott többletet, indokolja a meglévő tanszerfelszerelés megrongálódása, valamint az ideges gyermekek budapesti és a siketnémák kolozsvári intézetének hiányos felszerelése is. E végből a tanítás sikerének biztosítása érdekében intézkednem kell, hogy a szóban levő intézetek a szükséges taneszközökkel mielőbb elláttassanak.

A siketnémák temesvári intézetének felépítési költségeire engedélyezett évi 5.000 K annuitásnak 2.00 K-val való felemelését szükségessé teszi az a körülmény, hogy az építkezésre szükséges összeg ezelőtt 3 évvel irányoztatott elő s így, mivel ezen idő alatt a munkabér és az anyag ára jelentékenyen felszökött, csakis ily annuitásnak megfelelő költségösszeg mellett lesz az építkezés keresztülvihető.

A gyógypedagógiai intézeteknél szükséges nagyobb helyreállításokra, átalakításokra és beszerzésekre 30.000 K-t kellett előirányoznom. Indokolja ez összeg beállítását főként a siketnémák kaposvári intézeténél kötelezően elrendelt csatornázási, vízvezetéki és útburkolati munkák költsége, nemkülönben az ungvári siketnéma intézetnek immár halaszthatatlan helyreállítása. Ezen intézet épületének helyreállítása ugyanis nem szenvedhet tovább halasztást, mert az jelenlegi állapotában sem a közegészségi, sem a pedagógiai követelményeket nem elégíti ki.

(Beruházások.)

1912. évre megszavaztatott	430.500 K,
1913. évre előirányoztatik	457.500 „
	<hr/>
tehát több	27.000 K-val.

E többlet egyenes folyománya itt az előző évi költségvetésnek s így a siketnémák budapesti intézete számára létesítendő épület költségeire szükséges 311.000 K-ból folytatólag második részlet gyanánt a mult 150.000 K-val szemben 161.000 K, a siketnémák körmőczbányai intézete számára létesítendő épület költségeire szükséges 286.000 K-ból folytatólag második részlet gyanánt 146.500 K, az ifj. vakok szegedi tan-, nevelő- és foglalkoztató intézete számára létesítendő épület költségeire szükséges 270.000 K-ból második részlet gyanánt 140.000 K volt előirányozandó.

Rendes bevételek.

1912. évre megállapítottatott	137.507 K,
1913. évre előirányoztatik	145.277 „
	<hr/>
tehát több	7.770 K-val.

E többletből a vakok orsz. intézete alapjának jövedelmére 96 K esik. A magánövendékek után befolyó tartási és nevelési díjaknál 9.000 K-val, a ruhadíjaknál a növendékek szaporodása következtében 600 K-val nagyobb bevétel várható s így ennyivel több volt előirányozható.

Viszont a siketnémák váci intézete alapjának jövedelme 26 K-val kevesebb s tényleges állapot szerint apasztanom kellett a beiratási- és tandíjából befolyó jövedelmet 600, a növendékek készítményeiből befolyó jövedelmet 200, és az adományok és hagyományokból befolyó jövedelmet 600 K-val.

A vegyes bevételeknél pedig 500 K-val kevesebbet kellett előirányozni.

A rendes óraszámom túl.

Akit érdekel, gyakran tapasztalhatta, hogy a legkisebb embercsoportban is az egész világ képe tükröződik vissza. Érdekes, hogy a mi pályánkon is megfigyelhetünk ilyesmit. Nálunk is vannak hivatásos szóvivők és a szót szóra hivatalon kívül is pazarlók. Vannak, akik kis lendülettel nagy dolgokat megmozgatnak és vannak, akik kis dolgokra is — esztendőkön át hasztalanul fujnak. Vannak, kik a portékát maguk csinálják, vannak, akik azt csak másolják. Vannak, akik vizet prédikálnak és bort isznak, vannak, kik minden reggel más törülközőbe törülköznek. Vannak, akik a hideget is megfujják s vannak, akik mindent forrón szeretnek. Vannak vidámak, vannak szomorúak; vannak dolgozók, vannak nézők, vannak kikiáltók, vannak címfestők, mindenféle fajtából vannak.

Mi is a világ képét viseljük. De mi nem — mint általában a világon az emberek — a munkáért, hanem a munkával viaskodunk. Mi nem a más portája, hanem a saját magunk munkája felett kesergünk. Mi nyíltan hangoztatjuk, hogy nem jól gazdálkodunk. Mi nyíltan hirdetjük, hogy nagy a kiadásunk és kevés a bevételünk. A munkánk nagy s az eredmény kicsiny. Nyíltan valljuk és tudjuk, hogy tisztán a munka szeretete tartja bennünk a lelket.

A siketnémák oktatásában valami titokzatos erő van, mely lenyűgözi az embereket s a munkavágy tüzével tölti meg a lelkeket. Bármennyire tökéletlenek is az alkotásaink, mégis valami sejtelesen szerű reménység él bennünk, hogy egyszer tökéletesebb világra bukkanunk. A munkát nem adjuk fel. Siketnémákat tanítani és élni, az nekünk egy. És mert élni akarunk, nem mondunk le a siketnémák tanításának jogáról, hanem tanítunk és tanítani fogunk, ki tartással, kutató észszel, szorgalommal, míg csak valódi eredményekhez nem jutunk.

Siketnéma tanulóink egyéniségét ismerjük. A meghatározásoktól azonban a munkásvilág előkelőségével tartózkodunk, inkább kinek-kinek a lelkében, hogy ne mondjam, az öntudatlanjában van meg a siketnéma tanuló pszichéjének az ismerete, hangos szóval, öntudatos distinkcióval kevesen nyilatkoztak meg róluk.

A siketnéma tanulónak, hogy a gondolkodásnak bizonyos formát adjunk, különösen a következő három jegye áll előttünk:

1. Külső megjelenése, arca, mozgása, járása, ruházata.
2. Jele vagy beszédje, beszédjének fizikája, tartalma és alakja.
3. Embertársaival (tanulótársaival, tanáraival stb.) szemben tanusított magaviselete.

Nincs senki sorainkban, aki a siketnéma tanulót ebben a tekintetben ne ismerné. S furcsa, hogy minél jobban ismerjük siketnéma növendékeink e három általános jegyét, annál több okunk van arra, hogy a növendékekkel behatóbban és többet foglalkozzunk. Olyan az intézetek, közelebről pedig a tanítás, a nevelés célja, hogy a hivatalos óraszámom belül azt el nem érhetjük. Az óraszám valamikor több volt és mert az eredmény szempontjából emelni kellett volna,

tehát leszállították. Emelni, de nem a tanárság terhére, hanem a növendékek könnyebbségére.*) Mert mit is produkál az élet? Egyes ambiciózus és egyelőre még munkaképes kartársak megtoldják a hivatalos óraszámot s a jobb eredmény csábító kilátásai miatt, növendékeikkel a rendes óraszámot túl is foglalkoznak. Míg mások tehát babérnak vélt zsalmazsákokon pihennek, ők a munka hidráival küzdelegnek. Egyes intézeteknél pedig nem egyes osztályokkal, hanem már nagyobb tömegekkel folyik ez a produkció, ami arra enged következtetni, hogy ebben a jelenségben nem a tanárság, hanem a növendékek érdeke (ami mindig magasabb rendű érdek) nyilatkozik meg.

Ezeket a jelenségeket pedig az élet produkálta. Tehát nem kicsinyek, inkább nagyon értékesek. Vagy legalább is gondolkodni lehet fölöttük.

Legújabbban a körmőcbányai intézetben is megtoldották a hivatalos óraszámot, egyelőre csak egy órácskával. Ebben az intézetben még a múlt tanév folyamán megnyílt az ú. n. önképzőkör. Azért mondom, hogy az ú. n. önképzőkör, mert tulajdonképpen nem önképzőkör az. Olyan különös céljuk van a mi intézeteinknek, hogy azokban nem lehet semmit más iskolákból lemásolni. A körmőcbányai önképzőkörben sem faragnak verseket, vagy egyéb ilyen — nekünk a neveléssel határos — dolgot, hanem tanulnak, tanulnak és épülnek olyan dolgokon, aminőkön a mostani rendes tanítási órákon belül — nem lévén mindnyájan egy osztályban — nem épülhetnek. Tanulnak olyan dolgokat, melyek szuggesztív erejüknel fogva nagy tömegeket kívánnak, de melyek azért egyénenként szükségesek.

A mi siketnémáink tömegei sem nem okosak, sem nem esztétikusak. Külsőjüket csupa jel és arefintor jellemzi. Belsejükre eldigi kevés ember volt kíváncsi. A mi növendékeink mások az osztályban és mások az utcán. Mások, ha ott van velük az osztályfőnök és mások, ha más tanár van jelen, de nem csak külső viselkedésben, hanem modorban, beszédben, kiejtésben, mindenben mások. Pedig mindig egyformáknak kellene lenniök. Egyforma jóknak vagy rosszszaknak, tökéletleneknek vagy tökéleteseknek.

Növendékeink, mint tömegek, nincsenek vezetés alatt. Osztályonkint, külön-külön fegyelmezve vannak, de mint tömegek, magukra vannak hagyatva. Az osztályokban büntetnek és jutalmaznak, beszélnek, tanulnak, kiejtést javítanak, de a tömegben nincs rend, nincs igazságosság, nincs szabályos kiválasztódás, az erős üti a gyengét, a gyengébb kvantum vezet a jobbat, a jó kiejtésből rossz lesz, a beszédből jel lesz és sehol egy csekélyke irányítás, vezetés vagy nevelés.

Már többször felvetődött bennem az a gondolat, hogy talán jó volna, ha az egyes intézetekhez a rendes osztályvezetőkön kívül egy külön fonetikus (vagy hogy hívják) neveznének ki. Nem egyes hangokat képezni és javítani. Az az osztályvezető dolga, ezért ő a

*) Régen, amikor jellel tanítottak, a tanárok heti óraszámja 14—16 volt. (A szerk.)

felelős. Hanem a beszéd érthetősége felett örködni, azt előmozdítani. Hogy jól szótagolt, hangsúlyozott, színes, dallamos legyen mindvégig a siketnéma beszédje, hogy világos, hogy érthető legyen a mondanivalója. Azonkívül ő kapcsolná, ő hidalná át az egyes osztályok távolságait, ő szórná szét, ő tanítaná a köznapi érintkezés legelemibb mondásait, az ő nyomán fakadna a gyermeki vidámság hangos szavú élcélődése, ő volna az, aki apró ritmikus versfélékkel, vidám mondásokkal, hasznos kifejezésekkel, közmondásokkal, beszédes játékokkal, mesékkel állandó élelénkségekben és beszélő kedvben tartaná a süket fültreket.

A körmöcbányai önképzőkör — többek között — ilyen forma célt is tűzött maga elé. Mert hiába, nem ülni, hanem foglalkozni kell a gyermeknek, hogy cselekvő, beszélő kedve legyen. Padban ülni és szórakozottnak lenni, egy. Az önképzőköri óra alatt nincs iskolai hangulat, ott különös atmoszféra leng, a növendékek elmondják az elmúlt hét eseményeit, megnevezik a jókat és a rosszakodókat, udvariaskodnak egymással, a jókat megbecsülik, a rosszakat — ha fizikailag akármilyen imponáló is — mellőzik. A társas érintkezés folytán tekintélytisztelők lesznek s mert ügyes-bajos dolgaim gondnal intézettek el, hisznek az igazságszolgáltatásban, stb.

Visszatérve e cikk elején feljegyzett három általános jegyre, itt külön megemlíteni kívánom, hogy a körmöcbányai önképzőkör különösen e három jegy szempontjából foglalkozik a növendékekkel. Az önképzőkör (mi tulajdonképpen ifjúsági körnek hívjuk) maga elé tűzte, hogy a növendékeket, amennyire lehet, a jövő életükre is előkészíti. Kapcsolatot teremt ő köztük és a felnőtt siketnémák között, megismerteti a siketnéma ifjúságot a felnőtt siketnémák életével, foglalkozásával, törekvéseivel, egyesületével, lapjaival, stb. Majd meg a siketnéma szabad idejére tereli a növendékek figyelmét. Útmutatást nyújt a növendékeknek, hogy üres óráikban mivel foglalkozzanak, hová járjanak, hogyan szórakozzanak s hogy a károsabb szórakozásoktól elszoktassa, pénznélküli, könnyű, vidám játékokkal ismerteti meg őket. De azért nem prédikál, nem magyaráz, hanem játszva beszél és előad, hogy a siketnéma ne rémüldözzön, ne ijedjen meg, hanem reménységgel és kedves vágyódással tekintsen a jövő elé. Az ifjúsági kör tagjai lehetőleg naplót vezetnek és az ifjúsági könyvtárt használják.

Végül, hogy az ifjúsági kör és az iskolai élet működése között a vérkeringés minél élénkebb és lüktetőbb legyen, az önképző kör feladatául kitzúta még, hogy az iskola kimagaslóbb ünnepéyleit saját körén belül rendezze, magyarázza.

Amint látjuk, ez a terv eléggé ideális, ahogy a munka is ideális és a cél is ideális. Minden képességünk a tanítványainké. S nekünk foglalkoznunk kell, ahogyan csak foglalkozni tudunk a mi védenccinkkel s nem gátolhat minket abban sem a rendes óraszám, sem a rendes óraszámom túl ránk váró képzelt nyugalom. Mert mi nem tudunk nyugodni. Ha nem is a prófétaaszó erejének hatalmával, csak holmi kis kopácsolásokkal jelezzük törekvéseinket és vágyainkat, a munkát nem adjuk fel, mert reméljük, hogy majd ebben, vagy

abban az iparkodásban kigyúl az a szikra, mely mindnyájunkat a jövő munkája felé elvezet. S lehetetlen, hogy a sikeres jövőt el ne érijük, ha munkánkban nem a szürke kötelességet, hanem határtalan hatalmat látunk, mellyel siketnéma növendékeink egész jövő élete, boldogulása felett rendelkezünk.

Adamcsik István.

HIVATALOS RÉSZ.

Egyesületünk választmányának szept. 28.-i gyűlésén (Vác) részt vettek: Borbély S. elnök, dr. Herrmann Antal tb. tag, Gönczi Gy. al-elnök, Záborszky Á. jegyző, Simon J., Szotfrid J., Váradi Zs. v. tagok; Báthory K., dr. Bihari K., Gogola A., Györgyfy Á., Krupa P., Kondra M., Mayer A., Michels F., Nemere Gy., Nécsey J., Pető F., Schnitzl G., Schaeffer M., Vas I., Vatter F., Válek J., Wolkóber J., Zsembery J. tagok, Kegler F. titkár-szerk.

Az üdvözlések és jegyzőkönyvek bemutatása után tudomásul vette a választmány, hogy: *a)* a snk. lehetnek kertésztanulók; *b)* az izr. snk. intézetbeli kartársaink érdekében felterjesztést intéztünk a V. K. M.-hez; *c)* a közgyűlési határozat a végr. bizottsággal közöltetett; *d)* e bizottság a nyugdíjügyet napirenden tartja; *e)* a státust a jövő évi költségvetés rendezi; *f)* Wlassics Gy. dísztagunk a közgyűlési üdvözlést megköszönte; *g)* az Ungvárra küldött köszönőlevelekre Lőrinczy J. alispán és kartársaink válaszoltak; *h)* Bódis F. főreálisk. tanár a közgyűlésre üdvözlétet küldött, de az elkésve érkezett; *i)* a közgyűlésről megemlékező helyi lapok összegyűjtettek; *j)* a N. L.-nak közgy. után helyreigazító közlést adtunk; *k)* az új tagok értesítették; *l)* Orbán N.-né W. G. tagdíjtörlését megköszönte; *m)* a bizottságokkal a névsor közöltetett; *n)* az orvosi véleményeket újra kértük az intézetektől; *o)* Ákos I. kilép az egyesületből (XII. 31.).

Tagokúl — a zárójelben irtak ajánlatára — *felvétettek*: Bácszi Gusztáv, Bpest (Simon J.), Gogola Aladár, Vác (Szotfrid J.), Schnell József, Debreczen (Jávör Gy., Molnár A.), Fialkovits Gyula, Ungvár (Scholtz L.), és Deschenszky Nándor, Sopron (Kegler F.).

A pénztári jelentés tudomásul vétetett. A bizalmi-férfiak felkéréstnek a díjagnak havonként való beszédésére.

Tudomásul vette a választmány, hogy: 1. *de l'Épée* munkáját lefordította Szabó Imre budapesti sn.-intézeti hittanár és egyesületünknek rendelkezésére adja. A megrendelők száma felől tájékozódni fogunk;

2. a Cházár A. Orsz. Sn. Otthon kérésére a M. S. O. díjtalanul küldetik;

3. a szerkesztő egyesületünk nevében üdvözölte a snk. kongresszusát;

4. a szerk. a Bulletin szerkesztőségével összeköttetésbe lépett.

Záborszky Árpád bemutatta 18 táblára rajzolt tornakép sorozatát, melyet az intézetek 15 K-ért megszerezhetnek. A jövedelem az egyesületünké.

A Kondra M. és dr. Bihari K. lemondásával megüresedett helyre

a választmány Gönczi Gyulát és Szentgyörgyi Gusztávot küldi a végrehajtó bizottságba.

Figyelmébe ajánlja az elnök a választmánynak az „Ifjú Iparos“ című folyóiratot és az „Iskolai ünnepek“ című művet; a titkár pedig a Nagy P.-féle fonétizáló készüléket, a Snk. tanácsadóját, az Ipari pályamutatót, és az Áll. tisztv. zsebnaptárát.

Az indítványoknál 1. a snk. mestereinek erkölcsi, anyagi elismerésben való részesítésének ügye a bizottsághoz utaltatott; 2. elhatároztatott, hogy a Cházár-ünnepekor és virágvasárnapon mindig tartatik választmányi és bizottsági gyűlés.

A jegyzőkönyv hitelesítői: Szotfrid József és Simon József. K.

VEGYESEK.

A jövő évi költségvetésben teljesedik, amit kongresszusunk egyelőre kért. Illő, hogy köszönetet mondjunk mindazoknak, akik ezért munkálkodtak.

Reméljük, hogy a státusrendezéshez kívánatos összhangot ezúttal nem fogják mellőzések megzavarni. Eléggé sajnálatos, hogy — minden méltánytalansági szándék nélkül is — a harmadolás vonalai választófalakká merednek az egyenlő szolgálati idővel bírók csoportján belül. További teendők: az 1897-i költségvetési törvényben megjelölt keretek kiépítése; a bennünket megillető tanári cím hivatalos használatának biztosítása; nyugdíjügyünknek a régi jogalapon, valamint nehéz munkánkhoz mérten — a miniszter úrtól is hangoztatott — méltányossággal való rendezése.

*

A nyugdíjügyben a végrehajtóbizottság munkálkozik és szükség esetén a kongresszust is összehívja.

*

A gyógypedagógiai egyesület ismét kísért. E tárgyról illetékes és így igen figyelemre méltó fejtegetések olvashatók lapunk IX. évf. 11. és XI. évf. 1. számában. A kérdésnek mostani felvetését felette időszerűtlennek is tartjuk.

A szaktanács okt. 22-i gyűlésének tárgyai: 1. A tanárképző testületének jegyzőkönyve (X. 12.). 2. A tanítási kötelezettség. 3. Borbély S. ABC-s könyvének bírálata. 4. Dr. Balassa J. jelentése az idegesek középiskolájáról. 5. Kardos Honória kérvénye (magán kiségitő iskola nyitás). 6. A bpesti áll. kiségitő isk. felterjesztése (végbizonyítványok). 7. A snk. debreczeni int. felterjesztései (bizonyítv. bélyegelése, rajzóradíjak emelése, Greiner L. szabadsága). 8. A snk. ungvári int. felt. (óradíjak utalv.). 9. Csongrád m. tanfelügyelőjének felt. (csongrádi kiségitőisk.). 10. A

nagybecskerekai kisegítő isk. tanterve, órarendje. 11. Jegyzőkönyv (X. 5.) és órarend (Arad, snk.). 12. A kecskeméti kisegítő isk. jegyzőkönyve (IX. 30.) és órarendje.

*

Figyelmeztetés. Nemrég a snk. pozsonyi és bpesti intézetében járt egy magát portugál emigránsnak mondó egyén és segélyt kért. Az illető álnevet használ (dr. Urau v. Üller Albert); tanfelügyelőnek, majd sn.-intézeti igazgatónak mondja magát. Igazi neve Waldau Béla, és bpesti sipista. Külföldies kiejtéssel németül beszél, magyarul természetesen nem akar tudni, noha tud; fellépése szerény, urias, biztos; termete alacsony; széles vállú, fekete, angolos bajusz, kövér arc. Jelentkezés esetén kérjék kartársaink a rendőri segítséget.

*

A váci Cházár-ünnepen (IX. 28.) képviselve voltak a snk. bpesti, kecskeméti és szegedi intézetei, a bpesti áll. kisegítő iskola. Ungvár, Eger, Debreczen, Bpest (izr. snk.), Sopron, Borosjenő (gyógyped. int.) és Szentgyörgyi G. írásban fejezték ki együttérzésüket. A szónok Gönczi Gyula volt; beszédét közölni fogjuk.

A Cházár András Orsz. Sn. Otthon okt. 13.-i rendkívüli közgyűlésén — a lemondott Schreiner Ferenc helyére — elnökké dr. Bihari Károlyt, alelnökké Breuer Ármin helyére ifj. Hajnal Albertet választotta; — okt. 19-én — ezúttal másodszor — Cházár-ünnepet tartott. Cházár képével jelvényeket készítettek.

A Váci Munkásgimnáziumban — felkérésre — Borbély Sándor, egyesületünk elnöke előadásokat tart a magyar nyelvről.

Kirschenheuter Ferenc kartársunk nov. 1-étől Eperjesre rendeltetett a vakok foglalkoztatójának szervezésére; helyére — a vakok bpesti orsz. intézetéhez — Konrád György helyeztetett át Körmöczbányáról.

Ifjúsági kört alakítottak a snémák körmöczbányai intézetében.

A snk. berlini intézetével kapcsolatos tanárképzőnek 100 éves fennállását okt. 2.-án ünnepelték. A képző — melynek most 24 hallgatója van — két évfolyamú és csak a snk. oktatására képesít. Eddig végzett 370 hallgatójából 200 most is működik.

Továbbképző tanfolyamot szervezett a porosz közoktatásügyi kormány Berlinben (nov. 4—16.), a snk. tanárai számára. Előadók: *a)* Prof. dr. Passow: a hallási szervek és a hallás. *b)* Prof. dr. Schaefer: az érzék-szervek pszichológiája physiológiai és pathológiai szempontból, különös tekintettel a hallásra és a beszédre. *c)* Prof. dr. Katzenstein: a hang és a beszéd központi szerveinek pszichológiája. *d)* Prof. dr. Gutzmann: gyakorlati fonetika. *e)* Dr. Stier: neuropathikus hajlamok a gyermekkorban. *f)* Prof. dr. Kirchner: egészségtan. A 4 első tárgyra 8—8, az utóbbi 2-re 4—4 órát szánnak.

Nyugtázás. (Folytatás.) Klis Lajos 912-re 5 K., Dávid Mihály 910-re 2·50 K., 911. I. felére 3·50 K., Paull István 904. II. felére 2·50 K., 905-re 3·50 K., Tar József 910-re 5 K., 911-re 1 K., Ürmössy Jenő 912-re 3 K., Kabán József 912-re 3 K., Begsidánné, Zattler Ida 908-ra 5 K., Puha László 907—908-ra 10 K., Kegler Ferenc 912-re 5 K., Erdélyi József

911-re 5 K., Sturm József 911-re 5 K., Varsányi Ferenc 911-re 5 K., Hochrein Gyula 911-re 5 K., Michels Fülöp 912-re 5 K., Derbész Bertalanné 911-re 5 K., Derbész Bertalan 911-re 5 K., Ákos István 909—910—911. és 912-re 20 K., Adámcsik István 911-re 3 K., Hribik Aladár 908-ra 3 K., Kováts Zoltán 912-re 2 K., Kunsch Ferenc 911-re 2 K., Pongrácz Mihály 912-re 3 K., Szász József 911-re 3 K., Szobolovszky István 910-re 3 K., Váradai Zsigmond 911-re 3 K., Taritzky Ferenc 909-re 4 K., Medgyesi János 912-re 5 K. *II. Lapelőfizetési díjak:* A siketnémák pozsonyi intézete 911-re 12 K. és 912-re 10·80 K., Szotfrid József 911-re 1 K., A vakok bpesti orsz. intézete 912-re 12 K., A siketnémák soproni intézete 912-re 12 K., Scholtz Lajos 911. II. felére 3·50 K., Schulmann Adolf 911-re 7 K., Mlinkó István 912-re 7 K., Kozma Sándor 911-re 7 K., Németh László 911-re 7 K., Orsz. Pedagógiai Könyvtár 912-re 10·80 K., Palatinus N. Károly 911-re 7 K., Kegler Ferenc 912-re 7 K., A siketnémák debreczeni intézete 912-re 12 K., A siketnémák váci intézete 192-re 12 K., Az ifjú vakok szegedi intézete 912-re 12 K., Winkler Sándor 912-re 7 K., Erdélyi József 911-re 7 K., Sturm József 911-re 7 K., Varsányi Ferenc 911-re 7 K., A siketnémák egri intézete 912-re 12 K., Éltés Mátyás 912-re 12 K., A snk. szegedi intézete 912-re 12 K., A snk. körmöcbányai intézete 910—911-re 24 K., A snk. temesvári intézete 912-re 12 K., A budapesti gyógypedagógiai intézet 910—911. és 912-re 32 K. 40 fill., A snk. ungvári intézete 912-re 12 K., A snk. kaposvári intézete 912-re 10 K., 20 fill., Michels Fülöp 912-re 7 K., Derbész Bertalan 909-re 7 K., A snk. aradi intézete 912-re 12 K., A snk. kolozsvári intézete 909—910. és 911-re 32 K., Borbély Sándor 912-re 1 K., Wolköber János 912-re 2 K., Klis Lajos 912-re 7 K., Az izr. siketnémák orsz. intézete 912-re 12 K.

Sopron, 1912. március hó 31-én.

Völker János, e. pénztáros.

Szerkesztői és kiadói üzenetek.

Több munkatársamnak: Türelmet kérek. — *J. Medved, Zágráb.* A kért számot elküldtem.